

Anders Brandt Sørensen
Anders Broholm

BYRÅDET

Magt og politik i baghaven

2. udgave

Columbus

5 Ideologi eller geografi?

Noget af det, der naturligt adskiller folketingsvalg fra byrådsvalg, er de lokale forhold. Valget til Folketinget og den politiske debat ved og imellem valg til Folketinget handler om, hvordan hele kongeriget Danmark sikres bedst for fremtiden. Den debat foregår med udgangspunkt i de forskellige partiers ideologiske udgangspunkt, aktuelle politiske sager og strategiske valg fra samme partier.

Hvis man direkte overfører denne analyse af politikere og politikskabelse til byrådspolitik, vil man overse de lokale og geografiske faktorer, som har betydning for stemmeafgivelsen.

Dette kapitel vil fokusere på de lokale forholds betydning for byrådspolitikernes valg af standpunkt, og på forskellen imellem by og land i den sammenhæng.

5.1 Globalt, nationalt eller lokalt forankret?

Der er meget naturligt, at det lokale spiller en væsentlig rolle for vores identitet. Her har vi hjemme. Den polsk-engelske professor i sociologi *Zygmunt Bauman* beskriver det på den måde, at med globaliseringens stadigt stigende

indflydelse på nationalstaterne vil nationalfølelsen fylde mindre i individets bevidsthed. Til gengæld vil det helt nære – det, man kan sanske umiddelbart – fylde mere. Lokale og globale forhold er noget, vi kan sanske og se, mens de nationale forhold i højere grad virker som en konstruktion.

Man kan med rette diskutere, om det billede, der tegner sig i den vestlige verden, er en verden uden nationer. Nationale tilhørsforhold spiller stadig en eller anden rolle i identitetsprocessen. Men de lokale forhold spiller helt afgjort en rolle for vores opfattelse af at tilhøre en bestemt gruppe eller et bestemt fællesskab. Det fremgår ikke mindst af de projekter, som skiftende regeringer har sat i værk, og som kan ses på Erhvervsstyrelsens hjemmeside www.livogland.dk. Vi lever samtidig i en tid, hvor der ikke er nogen ydre traditionelle faktorer, der gør, at vi er nødsaget til at blive boende samme sted. Det skyldes ikke mindst urbaniseringen, ændringerne i erhvervsstrukturen og det øgede uddannelsesniveau, som har skabt en øget mobilitet.

Fokus her i bogen er på lokalpolitikken, og derfor er det naturligt at se nærmere på, hvad

vores lokale identitet betyder for vores syn på lokalpolitik og lokalpolitikere.

5.2 Geografi og valg af standpunkt

En velkendt model for politikernes valg af synspunkt er Molins model (se figur 5.1).

Molins model fokuserer på tre faktorer, som afgør, hvilket standpunkt et politisk parti tager i en given sag. Modellen kan blandt andet være med til at anskueliggøre, hvorledes et standpunkt kan være sammensat på baggrund af forskellige og nogle gange modstridende faktorer.

Interessefaktoren er den del af standpunktet, som er styret af partiets ideologi, partiprogram og partiets medlemmer. I takt med det faldende medlemstal i partierne kan partiernes vælgersegmenter også være en indikator for partiets interessefaktor. Interessefaktoren er ofte det, vælgerne oplever som partiets „naturlige“ holdninger. Altså de holdninger, som partiet historisk bygger på. For Venstre kunne det eksempelvis være holdninger, som bakker op om landbrugets muligheder for at udfolde sig så frit som muligt. Og for Socialdemokratiet kunne det være tiltag, der forbedrer

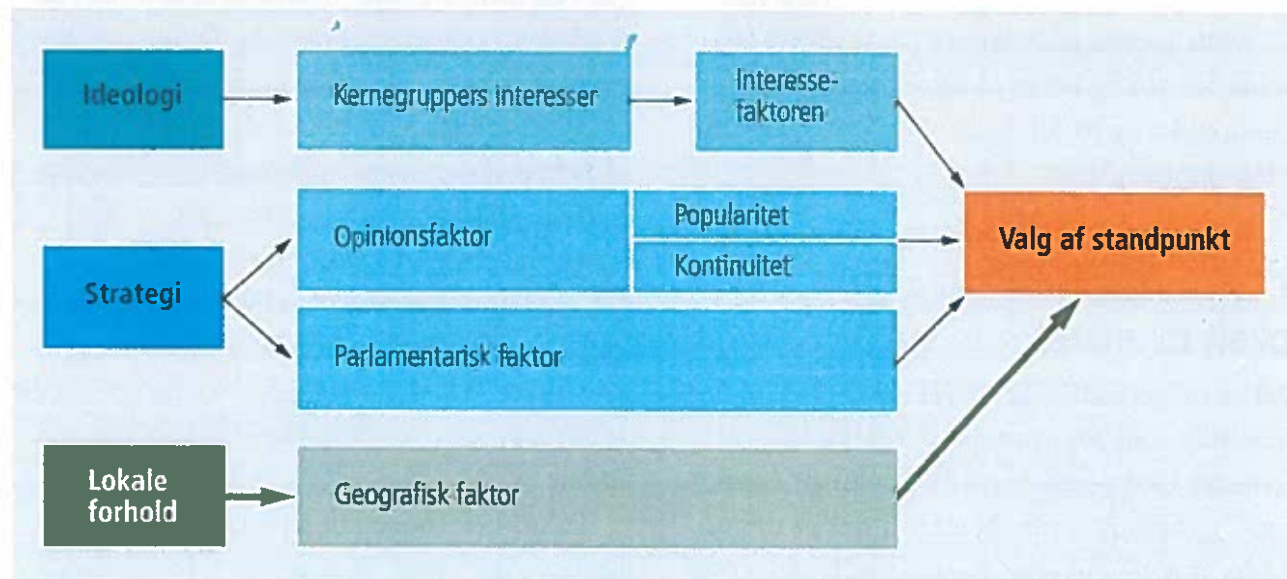
mulighederne for arbejdstagerne i form af bedre videreuddannelsesmuligheder i tilfælde af ledighed.

Ud over at være styret af interesser er partiet og politikerne nødt til at tænke en anelse strategisk for at indfange de mere og mere troløse vælgere. Der bliver flere marginalvælgere. Partier er nødt til at forholde sig til den offentlige opinion. De må forholde sig til, hvilke synspunkter og politiske emner der er populære blandt vælgerne. Her får den idealistiske vinkel (interessefaktoren) konkurrence af en mere pragmatisk vinkel i forbindelse med fastlæggelsen af standpunktet. Og partiet skal tilpasse sig de populære standpunkter uden at gå på kompromis med partiets *kontinuitet*.

Kontinuitet skal forstås på den måde, at et parti ikke kan fravige alt sit historiske tankegods for at følge populære strømninger, uden at det går ud over troværdigheden og fører til et tab af kernevælgere. Partierne er underlagt de valg, som partiet har taget inden for den seneste tid, og fremadrettede standpunkter må ikke i væsentlig grad adskille sig fra standpunkter taget på et tidligere tidspunkt. Hvis partier vil ændre standpunkt, sker det ofte glidende over flere år.

Til sidst i den klassiske Molin-model er der den *parlamentariske faktor*. Partiets standpunkt

Figur 5.1. Molins model tilrettet lokale forhold

Boks 5.1. Guldborgsundlistens synspunkter

"Guldborgsundlisten er fri af partipolitiske interesser/ bindinger og kan derfor lytte, kommunikere og samarbejde med alle engagerede borgere i Guldborgsund Kommune på tværs af partiskel og partifarve.

Udvikling skal ske på lokale præmisser. Igennem inddragelse kan alle have reel indflydelse på, hvordan udviklingen skal ske. Der skal være højt til lof-

tet, forstået på den måde, at der er frie rammer og muligheder for at udfolde idéer til lokale projekter. Energi og entusiasme, som kan være med til at udvikle Guldborgsund til et endnu bedre sted, vil blive belønnet."

.....
Kilde: <https://www.guldborgsundlisten.dk>

tilpasses til koalitionspartnerne. Standpunktet er i denne sammenhæng styret af, at man er nødt til at samarbejde med andre partier for at få indflydelse og eventuelt fastholde magten – i nyere dansk politik har et parti aldrig haft majoriteten af stemmerne. I kapitel 6 og 7 ser vi nærmere på den parlamentariske faktor som væsentlig for forståelse af partiernes samarbejde på lokalt plan – også på tværs af den velkendte opdeling af dansk politik i rød og blå blok.

I forbindelse med byrådet kan vi tilføje en yderligere faktor, som afgør politikernes valg af standpunkt. De lokale forhold og den lokale selvopfattelse spiller en rolle for, hvilke standpunkter lokalpolitikere vælger. Den *geografiske faktor* kan defineres som den del af standpunktet, som er styret af geografien internt i kommunen. Måske er man nødt til at balancere det politiske standpunkt i relation til de forskellige lokalområder, måske varétage nogle bestemte geografiske områders interesse, eller måske vil man gerne nå vælgerne i et bestemt område. For eksempel kommer den geografiske faktor til udtryk i kommuner, hvor der oprettes lokallister med et partiprogram, som bunder i meget lokale forhold, og som ofte går på tværs af partiernes klassiske ideologier. Se boks 5.1, hvor Guldborgsundlisten forklarer om deres synspunkter.

De politiske partier er også påvirket af lokale problemer og løsninger på samme. Ofte spiller den geografiske faktor en væsentlig rolle for lokalpolitikernes standpunkt, så ikke mindst inte-

ressefaktoren kommer til at spille en mindre rolle. Eksempelvis er 'erhvervsvenlighed' bredt accepteret fra højre og venstre side i de fleste byråd som et absolut afgørende emne at kæmpe for. Ofte med den begrundelse, at arbejdspladserne, og måske samtidig skatteyderne, flytter til nabokommunen, hvis ikke man kæmper for de lokale virksomheder. Men også internt i kommunen spiller den geografiske faktor en rolle. Den del af kommunen, som man selv bor i, skal nødvendigvis stilles dårligere end andre dele af kommunen. Borgere vil ofte henvende sig til de lokalt forankrede kandidater, som, på tværs af partiskel, vil hjælpe med at fremme en lokal sag.

Den geografiske faktor har været undersøgt mange gange og særligt i forbindelse med byrådsvalg. De etablerede partiers evne til at tage lokale issues op har over tid gjort det svært for lokallisterne at overleve. Og ligesom man ser med enkeltsagspartier i folketinget, så er der en tendens til, at lokallisterne ikke kan stå distancen, når de etablerede partier æder sig ind på dem.

Ulrik Kjær, kommunalforsker fra Syddansk Universitet, forklarede ved det seneste byrådsvalg i 2013, hvilke politiske sager som betyder noget lokalt:

„Alle er utilfredse i øjeblikket, og i virkeligheden er årsagen fraflytning. Borgerne, der bor i en mindre by, har en forventning om samme aktivitetsniveau i byen, på skolen, i forsamlingshuset og kirken, men det kan jo ikke lade sig

gøre, når de unge flytter væk, færre går i kirke, og da slet ingen til folkedans. Så længe de fleste handler i Bilka, holder ferie i udlandet og bliver væk fra arrangementer i forsamlingshuset, så er der fuld gang i den proces.”¹

Ulrik Kjærs pointe er, at lokalsamfundene kæmper for de ting, som giver mening, og det kan ofte være i modstrid med kommunens overordnede økonomiske prioritering, hvor centralisering af offentlige institutioner ofte ses som nødvendigt for at effektivisere. Det kan derfor være klogt at føre en valgkamp, hvor lokalpolitikeren i højere grad henvender sig til de lokale vælgere i et givent område frem for at kæmpe loyalt for en samlet lokalpolitisk strategi for hele storkommunen.

5.3 Lokalisme

En undersøgelse fra Kora (kommunernes og regionernes analyseenhed) i 2013 viste en relativt stærk tilknytning til lokalområdet. Undersøgelsen viste samtidig, at der var en endnu stærkere tilknytning til det nationale – altså Danmark

¹ JydskeVestkysten, 21. september 2013.

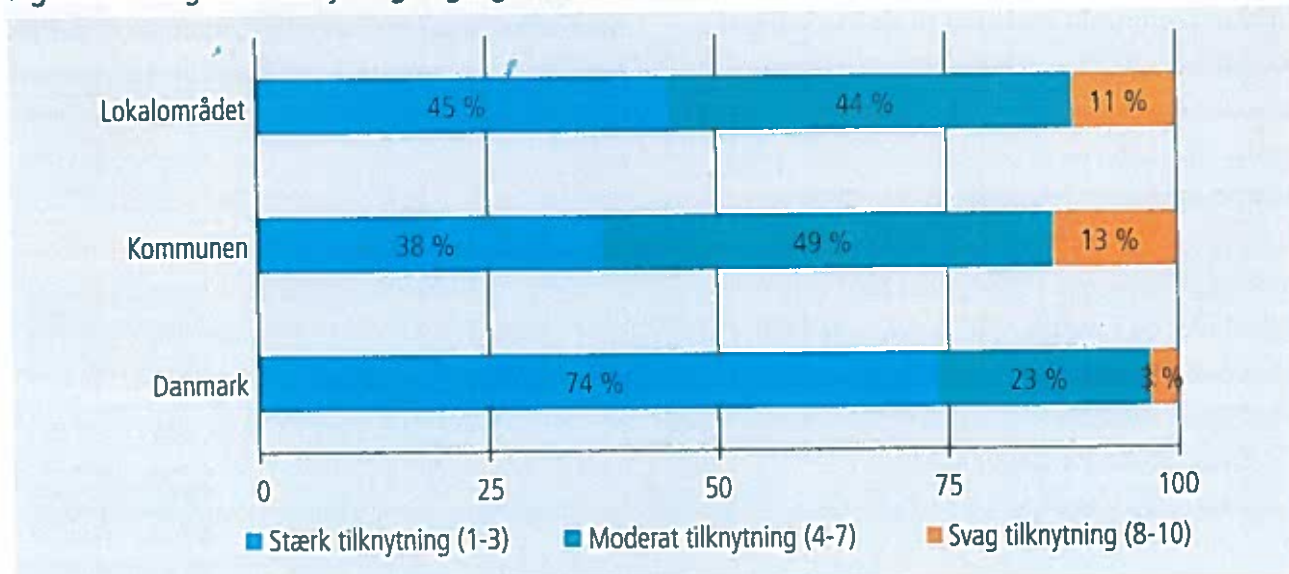
Boks 5.2. Lokalisme

Lokalisme er en isme, der knytter sig til et givent geografisk område. I lokalismen er der en opfattelse af, at indbyggerne i et givent lokalområde trækker på samme hammel, og at alle har et ansvar for, at de lokale forhold er bedst mulige. Nationale love og regler vil altid blive anskuet ud fra devisen: Hvordan gavner det os? Og globale tendenser vil blive set i lyset af, hvordan de gavner de lokale forhold. På den måde kan lokalismen sammenlignes med konservatismens fællesskabssyn.

som helhed. Man kan på den baggrund konstatere, at det nationale fællesskab er stærkere end det lokale. Der er i øvrigt ingen signifikant forskel på land og by i undersøgelsen.

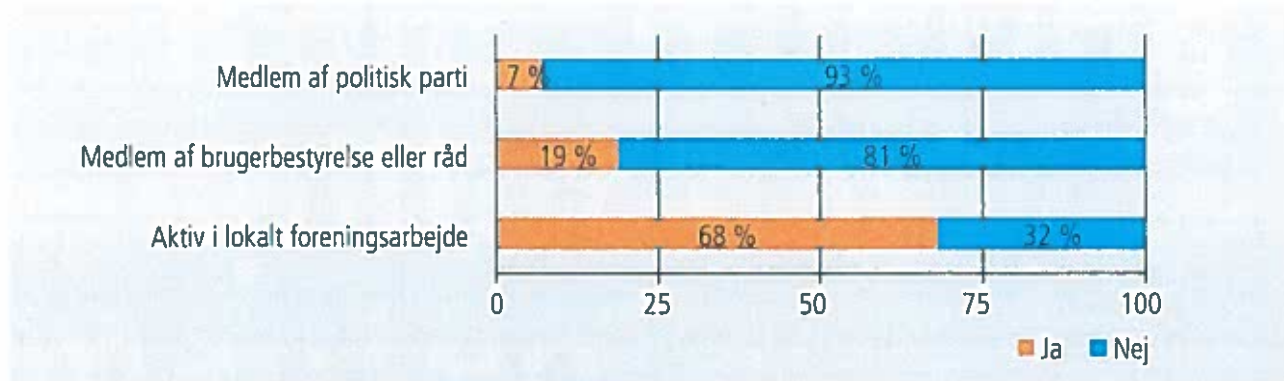
Betyder det så, at lokale forhold er ligegyldige? Nej, lokale forhold er ofte ensbetydende med den hverdag, vi alle lever i. Derfor kan vores engagement ofte blusse op lokalt, når vi oplever, at lokale forhold skal ændres. Det kan eksempelvis set i forhold til skolelukninger. I perioden 2011 til 2016 har kommunerne rundt omkring i Danmark lukket 161 folkeskoler. Der er i samme

Figur 5.2. Borgernes tilknytning til geografiske områder

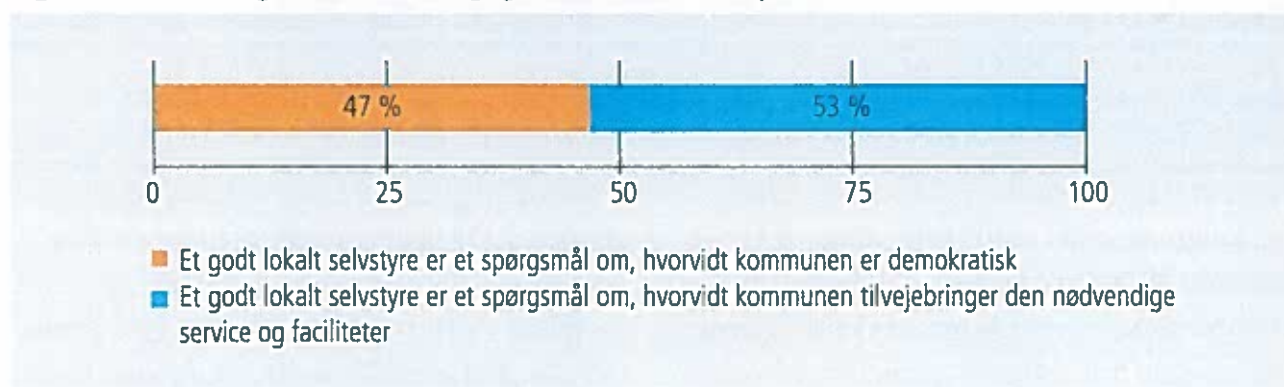
Kilde: "Lokalpolitik og borgere", Ulif Hjelmar og Sune Welling Hansen. Kora 2013.

Figur 5.3. Borgernes medlemskab af partier, brugerbestyrelser/råd og foreningsarbejde

Kilde: "Lokalpolitik og borgere", Ulf Hjelmar og Sune Welling Hansen, Kora 2013.

Figur 5.4. Hvad borgerne mener, er vigtigst i det lokale selvstyre

Kilde: "Lokalpolitik og borgere", Ulf Hjelmar og Sune Welling Hansen, Kora 2013.

periode anmeldt ansøgning om opstart af 259 nye friskoler.² Noget tyder altså på, at lukning af folkeskoler mobiliserer en lokal vilje til at skabe en lokalt forankret skole. Det hører dog

med til tallene, at det ikke er alle ansøgningerne, der bliver til noget. For eksempel fordi en annonceret folkeskolelukning bliver trukket tilbage.

.....
 2 <http://www.friskoler.dk/hvad-er-en-friskole/fakta-og-myter-om-friskoler>

Boks 5.3. Émile Durkheim: To solidaritetsformer

Durkheim har igennem sit forfatterskab arbejdet med, hvad der har holdt samfundet sammen til trods for de store forandringer i forbindelse med moderniseringen. I den sammenhæng beskriver han blandt andet to solidaritetsformer.

Mekanisk solidaritet

En solidaritetsform, som er hæftet på det traditionelle samfund, hvor man var solidarisk inden for en klart afgrænset gruppe, for eksempel familien eller landsbyen. Man løser alle opgaver i fællesskab. 'Landsby-

fællesskabet' er man afhængig af – både materielt og socialt.

Organisk solidaritet

Solidariteten udvikler sig med industrialiseringen. I stedet for at samfundet bliver fragmenteret i forbindelse med urbaniseringen og den øgede arbejdsdeling, sætter Durkheim fokus på, at der netop fastholdes en solidaritet – en organisk solidaritet. Vi er bevidste om, at vi er afhængige af hinanden i samfundet, til trods for at vi løser forskellige opgaver.